

به نام خالق زیبایی‌ها

کاربرد گیاهان دارویی و معطر در طراحی منظر و باغ‌های شفابخش

گردآوری و تالیف

محسن کافی

(استاد گروه علوم و مهندسی باغبانی و فضای سبز، دانشگاه تهران)

غلامحسین همایونی، محمدتقی عبادی

(دانش‌آموختگان دکتری علوم باغبانی دانشگاه لرستان و تربیت مدرس تهران)

عباس زارع

(مدیرعامل سازمان پارکها و فضای سبز شهرداری کرج)

عنوان و نام پدیدآور	کاربرد گیاهان دارویی و معطر در طراحی منظر و باغ‌های شفابخش/ گردآوری و تألیف محسن کافی... [و دیگران].
مشخصات نشر	تهران: انتشارات آموزش و ترویج کشاورزی، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	(رنگی)ص.: مصور ۲۸۴
شابک	978-600-6362-95-3
وضعیت فهرست نویسی	فیها
یادداشت	گردآوری و تألیف محسن کافی، غلامحسین همایونی، محمدتقی عبادی، عباس زارع.
یادداشت	واژه‌نامه.
یادداشت	کتابنامه.
موضوع	گیاهان دارویی
موضوع	طراحی منظر
شناسه افزوده	کافی، محسن، ۱۳۲۵ - ، گردآورنده
رده بندی کنگره	RS۱۶۴/۷۱۳
رده بندی دیویی	۶۱۵.۱۲
شماره کتابشناسی ملی	۶۹۶۱۰

انتشارات آموزش و ترویج کشاورزی

نام کتاب:	کاربرد گیاهان دارویی و معطر در طراحی منظر و باغ‌های شفابخش
گردآوری و تألیف:	محسن کافی، غلامحسین همایونی، محمدتقی عبادی، عباس زارع ویراستاران فنی: مهتاب حاتمی، سارا محرابی، معصومه فرجی
ناشر:	انتشارات آموزش و ترویج کشاورزی
سال ونوبت چاپ:	۱۳۹۴-اول
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۶۳۶۲-۹۵-۳
قیمت:	۳۵۰۰۰۰ ریال
شمارگان:	۱۰۰۰ نسخه
روبروی دانشگاه تهران، بین خ ۱۲ فروردین و خ فخر رازی، پاساژ ظروفچی، طبقه سوم، واحد ۱۱	
تلفن: ۶۶۹۶۳۱۲۶ تلفن همراه: ۰۹۱۲۷۳۷۰۶۳۱ دورنگار ۶۶۴۰۳۴۵۲	
www.eatk.ir	email eatk_ir@yahoo.com

حق چاپ برای انتشارات آموزش و ترویج کشاورزی محفوظ است.

معرفی نگارندگان کتاب

محسن کافی

استاد گروه علوم و مهندسی باغبانی و فضای سبز (گرایش گلکاری و فضای سبز) دانشگاه تهران، عضو وابسته گروه طراحی محیط دانشکده محیط زیست و گروه معماری منظر دانشگاه تهران و دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه شهید بهشتی، دارای بیش از ۲۵۰ عنوان مقاله در مجلات علمی و پژوهشی معتبر داخلی و خارجی و ۱۴ کتاب در زمینه گلکاری و طراحی منظر، عضو هیئت مدیره و دبیر انجمن علوم باغبانی ایران، مدیر باغ گیاه شناسی و پارک نمونه کشوری دانشگاه تهران، مشاور و ناظر طرح بازسازی چمن ورزشگاه آزادی، عضو انجمن نخبگان ایران، مدیر کل سابق دفتر امور گل و گیاهان زینتی، دارویی و قارچ‌های خوراکی وزارت جهاد کشاورزی.

غلامحسین مایمی

دانشجوی دکتری فیزیولوژی و اصلاح گیاهان زینتی دانشگاه لرستان، دارای ۷ مقاله در مجلات معتبر علمی، پژوهشی داخلی و خارجی، طراح، مجری و نگهدارنده فضای سبز موسسات تجاری و بانک ملی و خصوصی (صنعت و معدن، دی، توسعه صادرات، قوامین و ...)، مجری و ناظر تیم ملی انجمن گیاهان فضای سبز شهرداری تهران، ارائه طرحی با عنوان "امکان سنجی استفاده از گیاهان دارویی در فضای سبز" در فن بازار اولین جشنواره ملی گیاهان دارویی، فرآورده های طبیعی و صب ایرانی

محمدتقی عبادی

دانش آموخته دکتری فیزیولوژی و اصلاح گیاهان دارویی دانشگاه تربیت مدرس تهران، دانشجوی نمونه کشوری مقطع کارشناسی ارشد در سال ۱۳۸۸، دارای ۲۳ مقاله در مجلات معتبر علمی و پژوهشی داخلی و خارجی و ۲ کتاب در زمینه گیاهان دارویی، سردبیر سابق خبرنامه انجمن گیاهان دارویی ایران، عضو سابق شورای مرکز انجمن تحقیقات طب سنتی ایران، سردبیر شبکه خبری آموزشی گیاهان دارویی و مشور چند شرکت فعال در زمینه تولید و فرآوری گیاهان دارویی.

عباس زارع

دکتری DBA دانشگاه صنایع و معادن، کارشناس ارشد شهرسازی دانشگاه علم و صنعت، دارای ۵ مقاله علمی پژوهشی و ترویجی در مجلات داخلی و ۱۰ سخنرانی علمی در حوزه مدیریت شهری و علوم مرتبط با فضای سبز، استاد دانشگاه علمی کاربردی شهرداری کرج و دانشگاه پیام نور کرج، مدیر عامل سازمان پارکها و فضای سبز شهرداری کرج، دبیر کارگروه تخصصی فضای سبز کلان‌شهرهای کشور، عضو کارگروه کاهش آلودگی هوای استان البرز، عضو کمیته محیط زیست شورای اسلامی شهر کرج، ناظر عالی و عضو کمیته راهبری طرح جامع فضای سبز شهر کرج، عضو کمیته زیباسازی شهرداری کرج.

فهرست مطالب

سخن مؤلفین.....	۱۳
نگرش نوین به جایگاه گیاهان دارویی در فضای سبز و باغ های شفابخش.....	۱۵
باغ های شفابخش، فصل مشترک فضاهای سبز، باغ ایرانی و گیاهان دارویی.....	۱۶
گیاهان دارویی، مصداق هم آغوشی باغسازی با طبیعت ایران در مسیر آفرینش زری اسکپ.....	۱۸
شفابخش و و رکی باغ های شفابخش.....	۱۹
شاخص های باغ های شفابخش.....	۲۰
گیاهان دارویی جایگزین رخی از گیاهان پوششی.....	۲۲
گیاهان دارویی بعنوان بقایا، هند، تخییر و تعرق سطحی.....	۲۲
گیاهان دارویی و توسعه پایا، فضاهای سبز شهری.....	۲۳
گیاهان دارویی ابزاری مهم در توریع و رکی، در زری اسکپ.....	۲۳
گیاهان دارویی و افزایش راندمان آبیاری.....	۲۳
گیاهان دارویی و توسعه مکانیسم سایه اندازی فهای سبز.....	۲۴
کاربرد گیاهان دارویی مصداق عینی باغ های خورایی.....	۲۴
زنده سازی تاریخ طب کهن.....	۲۴
کلام آخر.....	۲۵
فصل اول: پتانسیل های گیاهان دارویی جهت کاربرد در فضای سبز.....	۲۷
اهمیت و مزایای استفاده از گیاهان دارویی در فضای سبز.....	۲۷
صفات مهم و مورد توجه در هنگام انتخاب گیاهان دارویی جهت کاربرد در طراحی فضای سبز.....	۳۰
روانشناسی رنگ ها در فضای سبز با تکیه بر گیاهان دارویی.....	۳۲
معرفی.....	۳۲
اصول طراحی رنگ.....	۳۵
فصل دوم: طبقه بندی گیاهان مورد استفاده در فضای سبز.....	۴۵
طبقه بندی گیاهان بر اساس علم گیاهشناسی.....	۴۵
طبقه بندی گیاهان فضای سبز از نظر سازگاری با شرایط محیطی.....	۴۶

طبقه بندی گیاهان فضای سبز بر اساس عادت رشدی و شکل و نوع ساقه هوایی.....	۴۷
طبقه بندی گیاهان فضای سبز بر اساس چرخه زندگی.....	۵۰
الف) گیاهان یکساله فضای سبز.....	۵۱
ب) گیاهان دوساله فضای سبز.....	۵۲
کاربرد گیاهان یکساله و دوساله در طراحی فضای سبز.....	۵۳
۱- گیاهان یکساله.....	۵۳
الف) گیاهان یکساله مقاوم.....	۵۵
ب) گیاهان یکساله حساس.....	۵۶
۲- گیاهان دوساله.....	۵۶
ج) گیاهان چندساله فضای سبز.....	۵۸
کاربرد گیاهان علوفه پایا در طراحی کاشت فضاهای سبز.....	۶۰
طبقه بندی گیاهان دارودرخت بر اساس کاربرد در طراحی فضای سبز.....	۶۲
فصل سوم: معیارهای محیطی دخیل در انتخاب گونه گیاهی.....	۶۴
مقدمه.....	۶۴
کنترل آلودگی شیمیایی هوا.....	۶۹
کنترل آلودگی فیزیکی هوا.....	۷۱
مقاومت در برابر دی اکسید گوگرد.....	۷۴
آزاد سازی اکسیژن.....	۷۵
کنترل تابش نور خورشید و درجه حرارت (سایه انداز درخت).....	۷۶
کنترل باد یا جریان هوا.....	۷۹
کنترل ریزش باران و رطوبت هوا.....	۸۰
کنترل فرسایش و تثبیت خاک.....	۸۱
کنترل فرسایش آبی.....	۸۳
فصل چهارم: معیارهای ظاهری دخیل در انتخاب گونه گیاهی.....	۸۶
مقدمه.....	۸۶
عادات رشدی گیاه.....	۸۷
اندازه درختان و بوته ها.....	۹۴

- دارا بودن نیاز اکولوژیک متناسب با شرایط اقلیمی منطقه ۹۵
- عدم کاشت درختان آلوده کننده ۹۶
- عدم مصرف خوراکی برخی گیاهان ۹۷
- مشکلات و محدودیت‌های گونه گیاهی ۹۸
- قیمت و سهولت دسترسی به گونه ها ۹۹
- عدم آلرژی زایی (عدم ایجاد حساسیت) ۹۹
- گیاهان پرچین ۱۰۹
- گیاهان پوشش ۱۱۱
- مزیت های زه ن پوش ها ۱۱۲
- طراحی با استفاده از زمین پوشش ۱۱۲
- باقت گیاه ۱۱۴
- رنگ و جلوه زینتی در فضا ۱۱۵
- رنگ و جلوه زینتی در فصل رستخیز ۱۱۹
- شکل برگ ۱۲۰
- گل‌های ناخواسته ۱۲۱
- فصل پنجم: معیارهای طراحی دخیل در انتخاب گونه ها ۱۲۳
- مقدمه ۱۲۳
- رویشگاه و نوع محلی که گیاه برای آن مکان انتخاب می شود ۱۲۳
- کنترل حرکت بصری (ایجاد حفاظ و محوطه خصوصی، کنترل و هدایت دید) ۱۲۷
- کنترل انعکاس نورهای مزاحم ۱۳۳
- مقیاس ۱۳۶
- تعادل ۱۳۷
- زمینه و متن ۱۳۸
- مجموعه ۱۳۹
- تنوع و آرامش ۱۴۰
- توالی ۱۴۳
- هویت ۱۴۴

۱۴۴.....	نشانه
۱۴۵.....	سمبل و نماد
۱۴۶.....	وحدت
۱۴۷.....	سبک ها
۱۴۷.....	الف) سبک رسمی
۱۵۰.....	ب) سبک غیر رسمی
۱۵۲.....	فصل ششم: معرفی برخی از گیاهان دارویی و معطر جهت کاربرد در فضای سبز
۱۵۲.....	۱-۱. آبرق (<i>Calotropis procera</i>)
۱۵۴.....	۱-۲. موخودوس (<i>Lavandula officinalis</i>)
۱۵۸.....	۳- اکالیپتوس (<i>Eucalyptus globulus</i>)
۱۶۰.....	۴- آقطی (<i>Sambucus nigra</i>)
۱۶۴.....	۵- آویشن ها (<i>Thymus spp.</i>)
۱۶۴.....	- آویشن باغی (<i>T. vulgaris</i>)
۱۶۷.....	- آویشن ابلق (<i>T. citriodorus</i>)
۱۶۹.....	- آویشن دناپی (<i>T. daenensis</i>)
۱۷۰.....	۶- بابونه آلمانی (<i>Matricaria chamomilla</i>)
۱۷۳.....	۷- بابونه رومی (<i>Anthemis nobilis</i>)
۱۷۴.....	۸- بادرنجبویه (<i>Melissa officinalis</i>)
۱۷۶.....	۹- برگ بو (<i>Laurus nobilis</i>)
۱۷۹.....	۱۰- بلوط (<i>Quercus spp.</i>)
۱۸۱.....	۱۱- بنفشه معطر (<i>Viola odorata</i>)
۱۸۳.....	۱۲- بومادران (<i>Achillea millefolium</i>)
۱۸۷.....	۱۳- به لیمو (<i>Lippia citriodora</i>)
۱۸۹.....	۱۴- بید سفید (<i>Salix alba</i>)
۱۹۱.....	۱۵- بیدمشک (<i>Salix aegyptiaca</i>)
۱۹۲.....	۱۶- پریوش (<i>Cathartus roseus</i>)
۱۹۵.....	۱۷- پنج انگشت (<i>Vitex agnus-castus</i>)

- ۱۸- پیراکانتا (*Pyracantha spp*) ۱۹۷
- ۱۹- تمر هندی (*Tamarindus indica*) ۱۹۹
- ۲۰- توس (*Betula pendula*) ۲۰۲
- ۲۱- جینکو (*Ginkgo biloba*) ۲۰۵
- ۲۲- چای چوبان (*Stachys lavandulifolia*) ۲۰۸
- ۲۳- چریش (*Melia indica*) ۲۰۹
- ۲۴- خاس (*Ilex aquifolium*) ۲۱۲
- ۲۵- ختمی آروبی (*Althaea officinalis*) ۲۱۶
- ۲۶- رز ری (*Rosmarinus officinalis*) ۲۱۹
- ۲۷- زرشک (*Berberis vulgaris*) ۲۲۲
- ۲۸- زغال اخته (*Cornus mas*) ۲۲۴
- ۲۹- زوفا (*Ficus officinalis*) ۲۲۷
- ۳۰- زیتون (*Olea europaea*) ۲۲۸
- ۳۱- زیتون تلخ (*Melia azedarach*) ۲۳۱
- ۳۲- سانتولینا (*Santolina chamaecyparissus*) ۲۳۴
- ۳۳- سرخارگل (*Echinacea spp*) ۲۳۸
- ۳۴- سرخدار (*Taxus baccata*) ۲۴۰
- ۳۵- سماق (*Rhus coriaria*) ۲۴۲
- ۳۶- سنجد (*Elaeagnus angustifolia*) ۲۴۴
- ۳۷- سه پستان (*Cordia myxa*) ۲۴۷
- ۳۸- شقایق (*Papaver rhoeas*) ۲۴۹
- ۳۹- شمعدانی عطری (*Pelargonium graveolens*) ۲۵۱
- ۴۰- شیرخشت (*Cotoneaster frigidus*) ۲۵۳
- ۴۱- شیشا (*Tanacetum vulgare*) ۲۵۴
- ۴۲- عروسک پشت پرده (*Physalis alkekengi*) ۲۵۶
- ۴۳- علف طلائی (*Solidago virgaurea*) ۲۵۹
- ۴۴- علف لیمو (*Cymbopogon citratus*) ۲۶۱

۲۶۲	۴۵- عناب (<i>Zizyphus jujuba</i>)
۲۶۵	۴۶- کنان (<i>Linum usitatissimum</i>)
۲۶۷	۴۷- کرچک (<i>Ricinus communis</i>)
۲۶۹	۴۸- کُتار (<i>Zizyphus spina-christi</i>)
۲۷۲	۴۹- کُور (<i>Capparis spinosa</i>)
۲۷۴	۵۰- گیج دوست (<i>Gypsophila paniculata</i>)
۲۷۶	۵۱- گل انگشتانه ارغوانی (<i>Digitalis purpurea</i>)
۲۷۸	۵۲- گل حشره کش (<i>Chrysanthemum cinerariaefolium</i>)
۲۸۰	۵۳- گل بلبل (<i>Hypericum perforatum</i>)
۲۸۱	۵۴- گل ساعتی (<i>Passiflora incarnata</i>)
۲۸۴	۵۵- گل سپاس (<i>Gentiana lutea</i>)
۲۸۵	۵۶- گل صابونی (<i>Saponaria officinalis</i>)
۲۸۷	۵۷- گل گاو زبان ایرانی (<i>Echium anthemum</i>)
۲۹۰	۵۸- گل گندم (<i>Centaurea cyanus</i>)
۲۹۲	۵۹- گل ماهور (<i>Thymus thapsus</i>)
۲۹۴	۶۰- گل محمدی (<i>Rosa damascena</i>)
۲۹۶	۶۱- گل مغربی (<i>Oenothera biennis</i>)
۲۹۸	۶۲- گل مکزیکی (<i>Agastache foeniculum</i>)
۳۰۱	۶۳- ماریتیغال (خارمریم) (<i>Silybum marianum</i>)
۳۰۴	۶۴- مرزنجوش (<i>Origanum vulgare</i>)
۳۰۷	۶۵- مریم گلی (<i>Salvia officinalis</i>)
۳۰۹	۶۶- مورد (<i>Myrtus communis</i>)
۳۱۱	۶۷- نسترن کوهی (<i>Rosa canina</i>)
۳۱۳	۶۸- نمدار (<i>Tilia spp.</i>)
۳۱۶	۶۹- ولیک (<i>Crataegus spp.</i>)
۳۱۹	۷۰- همیشه بهار (<i>Calendula officinalis</i>)
۳۲۲	فصل هفتم: نمونه هایی از باغ های شفابخش

۳۲۲	 مقدمه
۳۲۴	بخش اول: باغ شفابخش دستگاه گوارش
۳۲۴	۱- گیاهان دارویی آنتی اکسیدان (Antioxidant)
۳۲۶	۲- گیاهان دارویی کاهش دهنده اشتها (Decrease Appetite)
۳۲۷	۳- گیاهان دارویی محرک اشتها (stimulate appetite)
۳۲۸	۴- گیاهان دارویی درمان کننده یبوست (Constipation)
۳۲۹	۵- گیاهان دارویی درمان کننده اسهال (Diarrhea)
۳۳۰	۶- گیاهان دارویی درمان کننده بیماری ریفلاکس معده (GERD)
۳۳۱	۷- گیاهان دارویی کمک کننده به هضم غذا (Food Digestion)
۳۳۲	۸- گیاهان دارویی دفع و دشکن (Flatulence and Cramping)
۳۳۳	بخش دوم: باغ شفابخش ساختار اسکلتی بدن
۳۳۴	۱- التهاب مفاصل (Arthritis)
۳۳۵	۲- کمردرد (Back Pain)
۳۳۶	۳- پارگی غضروف (پارگی مینیسک) (Torn Cartilage)
۳۳۷	۴- دردهای عضلانی مشترک (Muscle Joint Pain)
۳۳۸	۵- گرفتگی عضلات (Muscle Spasm)
۳۳۹	۶- کشیدگی عضلات (Strains)
۳۴۰	بخش سوم: باغ شفابخش دستگاه ایمنی بدن
۳۴۰	۱- آلرژی ها (Allergies)
۳۴۲	۲- سرماخوردگی (Common Cold)
۳۴۳	۳- سرفه ی همراه با خلط (Wet Cough)
۳۴۴	۴- سرفه ی خشک (Dry Cough)
۳۴۵	۵- تب یونجه یا زکام بهاره (Hay Fever)
۳۴۶	۶- آنفلوآنزا (Flu)
۳۴۷	۷- گلودرد (Sore Throat)
۳۴۸	بخش چهارم: باغ شفابخش پوست
۳۴۹	۱- جوش صورت (Acne)

۳۵۰	۲- بیماری پای ورزشکاران (Athlete's Foot)
۳۵۱	۳- زخم نیش و گزیدگی (Bites/Stings)
۳۵۲	۴- کبودشدگی و خون مردگی (Bruise)
۳۵۳	۵- سوختگی (Burn)
۳۵۴	۶- بریدگی های کوچک (Minor Cuts and Scrapes)
۳۵۵	۷- اگزما (Eczema)
۳۵۶	۸- پسوریازیس (Psoriasis)
۳۵۷	بخش پنجم: باغ شهابخش دستگاه عصبی
۳۵۸	۱- تونیک خشم (Anger Tonic)
۳۵۹	۲- اضطراب (Anxiety)
۳۶۰	۳- افسردگی (Depression)
۳۶۱	۴- بیخوابی (Insomnia)
۳۶۲	۵- حافظه (Memory)
۳۶۳	۶- سردردهای تنشی (Tension Headaches)
۳۶۴	۷- میگرن (Migraine)
۳۶۵	۸- فشار روانی (Stress)
۳۶۶	بخش ششم: باغ شهابخش دستگاه قلب و عروق
۳۶۷	۱- آنتی اکسیدان (Antioxidant)
۳۶۸	۲- سخت رگی یا تصلب الشرايين (Arteriosclerosis)
۳۶۹	۳- پاک کننده لنفاوی خون (Blood Lymph Cleanser)
۳۷۰	۴- بواسیر (Hemorrhoids)
۳۷۱	۵- فشار خون بالا (High Blood Pressure)
۳۷۲	۶- کلسترول بالا (High Cholesterol)
۳۷۳	۷- رگ های واریسی (Varicose Veins)
۳۷۴	منابع
۳۷۸	واژه نامه

سخن مولفین

انسان از آغاز خلقت با طبیعت پیرامون خود در تماس بوده و همواره طبیعت به مثابه آفرینش خداوند در نزد اقوام مختلف جهان مورد احترام قرار گرفته است. افسانه‌ها و اساطیر پیدایش جهان به توصیف چگونگی آفرینش در محلات و نواحی گوناگون در کنار پیدایی یک عنصر طبیعی مانند رودخانه، مرداب، کوه و ... پرداخته‌اند که این نشان از ارتباط عناصر آفریده شده از سوی خداوند با محیط طبیعی بوده است. گویی که سرشت انسان با طبیعت عجین شده و این ارتباط جزئی از نیازهای او محسوب می‌گردد.

متأسفانه در قرن حاضر به دلایل مختلف از جمله تغییر سبک زندگی این ارتباط حیاتی میان هیاهوی زندگی شهری گم شده و به زوال و نابودی است. روند صنعتی شدن زندگی شهری تغییرات ناخوشایندی را بر جسم و روح انسان‌های شهرنشین به وجود آورده و فرآیندهای فیزیولوژیکی، جسمی روانی و ا دچار آسیب‌های جدی نموده است که بخش اعظمی از آن به دلیل دوری انسان امروز از محیط زیست طبیعی و عناصر موجود در آن است. بنابراین گریزی غیر از هماهنگی و ایجاد ارتباط متعادل بین طبیعت و تکنولوژی یا به عبارتی زندگی مدرن وجود ندارد.

پارکها در مقیاس‌های مختلف به عنوان لکه‌های سبز اکولوژیکی، اجتماعی، کانون حیاتی شهرها بوده و در دسترس‌ترین فضاهای سبز محسوب می‌شوند. به گونه‌های گیاهی و درختی متفاوت در این فضاها می‌تواند پیوند دهنده انسان و طبیعت در شهر باشد. از این رو برنامه‌ریزی مناسب برای توسعه انواع باغ‌ها و پارکها امری ضروری و اجتناب‌ناپذیر است.

پدیده باغ‌های شفابخش موضوع جدیدی است که امروزه در دنیا بسیار مورد توجه قرار گرفته است. توسعه باغ‌های شفابخش به واسطه ارتباط عمیقی که میان حواس پنجگانه و طبیعت برقرار می‌نماید و ویژگی‌های ذاتی که دارد آنها را از باغ‌های دیگر متمایز نموده و کارکردی خاص برای آن تعریف می‌کند. رعایت اصول طراحی و انتخاب گونه مناسب، باغ‌های شفابخش را در جهت رفع مشکلات روحی و جسمی با استفاده از تاثیر نیروی قدرتمند طبیعت بر سرشت انسان پیش خواهد برد.

رویکرد کتاب حاضر در به تصویر کشیدن جایگاه گیاهان دارویی در سبک باغ سازی و طراحی فضای سبز است که احداث باغ های شفابخش در شهرها مبتنی بر اهداف مطروحه می تواند نشان از این مهم باشد. اکنون با استعانت از خداوند بزرگ، با انتشار این کتاب گام های اولیه در راستای تدوین ارتباطات مفهومی و عملی بین فضاهای سبز شهری و گیاهان دارویی در جهت توسعه باغ های شفابخش در شهرهای کشور برداشته خواهد شد تا با استفاده از محفوظات علمی مولفین و تجربیات اجرایی موجود در این زمینه، ادای دین به تاریخ و فرهنگ ارزشمند این مرز و بوم انجام پذیرد.

در پایان نگاه نگاران کتاب بر خود وظیفه می دانند از سرکار خانم دکتر حمیده دهقانی و خانم جنیفر استرو (Jennifer Strowe) که در به حاصل رسیدن این کتاب یاری نموده اند تشکر و قدردانی نمایند.

www.ketaboo.ir

پیشگفتار: نگرش نوین به جایگاه گیاهان دارویی در فضای سبز و باغ های شفابخش

اگر در مقوله ی گیاهان دارویی بر بستر تاریخ ایران سخن به حقیقت بگشائیم در تمامی نقاط عطف امتزاج تاریخ و فرهنگ ایران زمین که به شکل سبک در هنر سرزمین پارس خود نمایی می نماید، نام باغ ایرانی^۱ بر تارک زمین های تشنه حواشی کویر تصویری از بهشت را بر پرده تفکر انسانی و روحانی بشر خلق می کند، چیزی که از آن به حق به پردیس^۲ یاد می شود که در زبان انگلیسی برادف پارادایس و بهشت است که خود سندی پر افتخار بر هنر تصویرگری مطلوب غایی و ر خاک تشنه ماهان و ماهان هاست.

رویکرد این کتاب در به تصویر کشیدن جایگاه گیاهان دارویی در سبک باغ سازی ایرانی و فضاهای سبز می باشد و با اواسط چالش پیشرو، محدودیت واژگان و نقص بیان در انتقال مفاهیم ژرف تفکر ایرانیان در آفرینش ایده هایی است که مصالح آن اجزایی گسترده از عرفان ایرانی تا طبیعت نه چندان آرام، منوع و تغیر است. پدیده ای به غایت پیچیده که گاه وجه عرفانی آن در شبه تقدسی از آب و گیاه رسیده سالها بخشی هنر شعر ایران زمین در منظومه دیوان حافظ، گلستان و بوستان سعدی و تمامی درگ مقامان ادب ایران است و گاه در مهار طبیعت خشن با کوزه ای آب مدفون در پای گیاه در گوناگون تاریخ فریاد می زند که کشاورز ایرانی حماسه ساز طبیعت است و آنگاه که کام بیماری با جادوی ر جوشانده آویشن شیراز از کنار نهر جاری باغ ایرانی جان تازه ای در کالبد خسته انسان می رمد. منظرگاه طلوع افتخاری غبار گرفته از گنجه ی افتخارات ایران است، چیزی که آخرین انعکاسات آن در واژه طب ایرانی احیاگر حکیم هگمتانه، شیخ الرئیس ابوعلی سینا و تدوینگر منظومه قانر است که هنوز بنیان پزشکی نوین در معتبرترین دانشگاه ها و دانشکده های پزشکی جهان است. لذا استمداد از ایزد منان برای حرکت قلم در تدوین ارتباط سلوکی بین گیاهان دارویی با باغ های ایرانی و فضاهای سبز که چند وجهی بودن آن به اختصار تقدیم می گردد، موثرترین راهکار در ادای دین مولفین به تاریخ و فرهنگ این مرز پر گهر در قالب مفهومات علمی و درک اندک ما از این

^۱ - Iranian Garden

^۲ - Paradise

دریای بیکران است.

باغ‌های شفابخش^۱، فصل مشترک فضاها، سبز، باغ ایرانی و گیاهان دارویی

فطرت طبیعت دوست انسان‌ها که ریشه در محیط زندگی آنها در بدو پیدایش داشته است همواره بر بستری از گیاهان که تجلی گر جنگل و مرتع است آرام می‌گیرد، چرا که جنگل در فطرت بشر یعنی امنیت در برابر تمام پدیده های هولناک که تهدیدگر انسان بوده است، جنگل یعنی غذا، جنگل یعنی پاسخ به نیازهای نوع دوستی در قالب زندگی اجتماعی و در واپسین کلام، جنگل و طبیعت انعکاسی از وجود پنهانی دارد که در سکوت حاکم بر شامگاهان در تفکر انسان، هزاران سال آرام بخش طوفان حس کنجکاوی او در مسیر شناخت غایت جهان و پدید آورنده آن بوده است. اکنون در عصر حاکمیت دیجیتال ها و نفوذی به عمق نانومتر، باز هم در بسیاری از پدیده های طبیعت از برخورد فرشته حیات با اهریمن مرگ در پوششی از بیماری های صعب العلاج بسیاری که تهدیدهای زندگی مدرن است، باز به ناچار رجعتی می کنیم به بنیان های وجود انسانی و سلول های بنیادی، به سخن دیگر اگر پزشکی کلاسیک در سلول های بنیادی به دنبال درمان آشفته های ساری است درمانگران طبیعی در باغ های شفابخش به دنبال درمان روح و جسم انسان رجعت به بنیان های طبیعی زندگی بشر در تصویر مینیاتوری از طبیعت به نام باغ های شفابخش می یابند. به دیگر سخن، اگر سلول بیمار با تمسک به سلول بنیادی درمان می شود، در دنیا به سبب بیعی سلامتی روح و جسم بیمار با دست یازی به فطرت های پاک انسانی در امتزاج با طبیعت پاک درمان می یابد. طبیب حکیم ایمان دارد هم نشینی انسان با طبیعت و گیاه با رجعت به فطرت های بنیادی، درمانگر روح و جسم او می باشند.

مصادیق آکادمیک درمانگری روح و جسم با گیاه در قالب مقالات و کتاب ها بس گسترده و قابل دسترسی است ولی آنچه مورد تاکید مولفین می باشد، قدم رو به جلو در بهره گیری هوشمندانه انسان از هنر باغسازی در مسیر التیام دردهای بشری است، به گونه ای که منطبق

^۱ - Healing Gardens

با اصول منظرسازی^۱ نوین، عبور از مرز حس بینائی به حس بویائی و لامسه با بهره گیری از گیاهان دارویی و معطر در پارک سازی و فضاهای سبز و در متعالی ترین صورت تبلوری آن، باغ های شفابخش متصور می شود. اهمیت عطر گیاهان در شفابخشی به حدی آشکار گردیده است که موضوع رایحه درمانی^۲ در زیر شاخه ای از پزشکی نوین آغاز راه نموده است.

لذا به جرات می توان اظهار نمود که کاربرد گیاهان دارویی در باغسازی و فضاهای سبز عبور از وجه بیان تصویری طبیعت و ورود به حوزه درک چند حسی آن است لذا در صورت بهره گیری صحیح گیاهان دارویی در فضاهای سبز علاوه بر جنبه های آرامش بخشی روانی از طریق حس بویائی، می توان بر مکانیسم های بیوشیمیایی حاکم بر سرشت وجودی انسان مسلط گردید و آن را در جهت درمان قطعی هدایت نمود.

شاید بتوان گفت استفاده از گیاهان دارویی در منظرسازی نوین، امتزاج نوین پزشکی کلاسیک با طب سنتی است به گونه ای که در رفع ناپسامانی های روحی و جسمی علاوه بر تاثیرگذاری های بیوشیمیایی در حوزه پزشکی کلاسیک به غایت درمان یعنی تاثیرگذاری بر فطرت و سرشت و حتی ضمیر ناخودآگاه انسان می پردازد چیزی که همانگونه که قبلا ذکر گردید در طب سنتی بعنوان حکمت که درمان گر ریشه ای است از آن یاد می شود، عبارتی درمان علت بیماری نه درمان علائم بیماری.

به ایرانی بودن خود ببالیم زیرا که در نهایت هوشمندی باغ ایرانی را برگ افتخاری بر فرهنگ باغسازی جهان رقم زد، زیرا باغ ایرانی تجلی آرامش بخشی روان و جویبار و آرام بخشی جسم با رایحه نعنای و گل محمدی است. حصار آن امنیت، درختان میوه ای آن غذا و سایبان چتری در برابر آفتاب سوزان است تا مفهوم پدیدار شدن بهشت در دین کریم باشد. اگرچه باغ ایرانی، طب سنتی و گیاهان دارویی ایران سالها مغفول واقع گشته اند ولی گاهی شروع یک حرکت نزدیک به یک قرن پیش مثلا تدوین کتاب باغ های ایران و کوشک های آن نوشته دنالد ویلبر که با دقت نظر مهین دخت صبا به فارسی برگردانده شد، به نقطه ای ختم می گردد که در مجموعه ارزشمند حاضر با نگاهی نوین به جایگاه گیاهان دارویی در فضاهای سبز

^۱ - Landscape

^۲ - Aromatherapy

و باغ‌های ایران پرداخته می‌شود.

گیاهان دارویی مصداق هم‌آغوشی باغسازی با طبیعت ایران در مسیر آفرینش زری اسکپ

در ترسیم باغ بر بستر ایران زمین، همواره همخوانی اجزاء نرم^۱ از جمله گیاهان با شرایط اکولوژیکی اقلیم‌های مختلف ایران راز موفقیت بوده است.

از آنجا که نقش فضاهای سبز و باغ ایرانی در تعدیل شرایط محیطی و بهسازی ریز اقلیم در تحمل شرایط گرم و خشک مناطق کویری و حاشیه کویر ایران حائز اهمیت فراوان بوده است، به جرات می‌توان گفت به استثناء اقلیم خزری و سرد کوهستانی بخش‌های شمال و شمال غربی و غرب جنوب، حدوداً در تمام دامن‌های جنوبی البرز و بخش شرقی رشته کوه زاگرس تا حوزه خلیج و عمانی، در باغ‌سازی و توسعه فضاهای سبز انسان کاشت در رویارویی با شرایط حاکم بر کویر یعنی تابستان‌ها: گرم، خشک و زمستان‌های سرد و خشک و اختلاف دمای زیاد شب و روز در کنار بارش کمی به بار آمد و شاید هیچ عامل اصلی پویش تفکر ایرانی در مسیر مهار طبیعت با علم و هنر ایرانیان، آب‌بایی کوزه ای تراوانی و اوج مهار تبخیر آب در هنر باغسازی ایرانی یعنی دیوارهای بادکن^۲ و سایه اندازی^۳ سروهای زرین و کاربرد گیاهان بومی^۴ از جمله گیاهان دارویی مصداق خیمت بخشیدن به علم منظرسازی در مناطق خشک^۵ بوده است.

هنر و علم باغسازی در مناطق خشک گرایشی نوین از علم و طراحی^۶ است که از تلفیق علم منظر با ریشه کلمه خشکی^۷ ایجاد و از سال ۲۰۰۰ میلادی در فرسنگ اکسفورد وارد شده است. هدف از ایجاد و توسعه آن، توسعه فضاهای سبز در مناطق خشک با حفظ کمینه آب

^۱ - Soft Scape

^۲ - Wind break

^۳ - Shading

^۴ - Native

^۵ - Xeriscape

^۶ - Landscape

^۷ - Xeri = Xerous

و بهره‌وری بالای آن است که مات لاگ در بخشی از کتاب خود با نام اصول طراحی منظر^۱ به آن پرداخته است. مولفین با نگاهی به نظرات وی و اثبات مقطعی حاکمیت باغ ایرانی بر اصول زری اسکپ نقش گیاهان دارویی را به اختصار تقدیم می نمایند.

شفابخشی و ویژگی های شفابخش

قبل از تعریف واژه شفابخشی می بایست به تعریف سلامت پرداخت. از آنجا که بر اساس تعریف سازمان بهداشت جهانی سلامتی عبارت است از عدم وجود هر گونه بیماری، عارضه فیزیولوژیک ... که منجر به بهره گیری نامناسب از زندگی می شوند، توجه به این نکته حائز اهمیت است که سلامتی فقط عدم وجود بیماری نیست بلکه لذت بردن از مواهب زندگی هم می باشد. شفابخشی خاصیت است که طی آن سلامت روان تامین شده و به کاهش استرس و افزایش تجدید قوا می انجامد. همچنین اصطلاحی است که به طور مکرر برای مناظری در نظر گرفته می شود که آسایش، ارتقای دهنده و به حفظ سلامت با هدف آنالیز و بررسی آنچه که روی بازدید کننده تاثیر می گذارد می پردازد.

ارتباط میان منظر و سلامت برای مدت طولانی رفته رفته در فرهنگها و جوامع مختلف مشاهده شده است. حضور عناصر طبیعی و مصنوعی در مناظر به کمک حواس پنجگانه، ادراک محیط را بر انسان ممکن می سازد. این عقیده که مشاهده آب، سبزه، شن، آوای حاصل از عناصر طبیعی (حرکت آب و آوای پرندگان)، استشمام رایحه گیاهان و ... و سایر محرکهای چشایی و لامسه، پنج حس را تحت تاثیر قرار می دهد و با تمرکز آن می تواند بر کاهش استرس موثر باشد، در آسیای اولیه (چین)، یونان و فرهنگهای رومی نیز مورد بررسی و مطالعه قرار گرفته است. منظر شفابخش در گذشته شامل خلوت معنوی و مناظر زیبای طبیعی بود. است، ولی اخیراً این اصطلاح کنار گذاشته شده و فقط برای درمان استفاده می شود و در بیمارستان و در درمانگاهها کاربرد دارد.

در واقع باغ شفابخش به وسیله ارتباطی که از طریق حواس مختلف با انسان برقرار می کند باعث ایجاد خاصیت شفابخشی می شود و در جهت کاهش فشار روانی زندگی روزمره ساخته

^۱- Principle of landscape

می‌شود، می‌توان گفت راز موفقیت باغ شفابخش در کشش ذاتی انسان به سوی طبیعت، احساس حیات و آرامش است.

گسلر کتاب منظر با رویکرد درمانی (منظر شفابخش) را در سال ۱۹۲۲ به رشته تحریر در آورد که محوریت آن بر ارتباط مردم با محیط سبز و بروز علائم مثبت پایه‌گذاری شده است. به گونه‌ای که انسان در اثر مشاهده گیاهان و طبیعت آرامش می‌گیرد، افکار و احساسات منفی‌اش کم‌رنگ گردیده و ضمیر ناخودآگاه انسان با انرژی مثبت جهت فعالیت‌های بعدی تقویت و بارگذاری می‌شود که برای آن اصطلاح جذب نرم^۱ بکار گرفته شده است.

شاخص‌های باغ‌های شفابخش

همانگونه که بلاخرش^۲ باغ‌های شفابخش به سبکی از باغسازی اطلاق می‌شود که در آن با بهره‌گیری از عناصر شفابخش (گیاه، آب، رایحه و ...) و تعریف روابط آن با محیط، با ایجاد آسایش و آرامش در تقلیل فشارهای فیزیکی و روانی کاسته و در مسیر حذف بیماری از آن بهره‌گیری می‌شود.

۱- **تنوع فضاها:** گوناگونی فضاها به معنای فراهم کردن تجربه‌های مختلف را می‌دهد. فضاهایی با قابلیت اجتماع‌پذیر و یا انفرادی منظر شفابخش، حق انتخاب را شدت می‌بخشد. تعدد فضاها، منظره‌های متنوعی برای دیدن، شنیدن، بویدن، لمس کردن کلیه عناصر طبیعی ایجاد می‌کند که نوعی از احساسات مثبت را افزایش داده و رضایت‌بخش استرس می‌انجامد.

۲- **آروماتراپی:** همانگونه که ذکر شد ویژگی رایحه درمانی^۱، بکارگیری گیاهان معطر در باغ‌های شفابخش، عنصر اساسی در ایجاد یک رابطه فیزیولوژیک بین درمان‌گه و درمان‌پذیر است لذا گیاهان دارای گل، برگ و میوه معطر اصل جدایی ناپذیر باغ‌های شفابخش هستند.

۳- **تعادل بین نیازهای بشری و گوناگونی سوژه‌ها در منظر شفابخش:** به ازای هر انسان، یک سلیقه که منتج از نیازهای روانی است وجود دارد. فضاهای سبز و باغ‌های شفابخش با ایجاد گوناگونی در فضا، حس تنوع طلبی انسان را ارضاء و سبب آرامش او می‌شود.

^۱ - Soft attract

^۲ - Aroma therapy

۴- دامنه گسترده‌ای از رنگ بندی گیاهی: وجود طیف گسترده‌ای از رنگ ها با نوازش حس بصری در غالب طرح‌های چند رنگی^۱ نقطه‌ای و تک رنگی^۲ گسترده با رعایت اصول هارمونی توانایی ایجاد یک آرامش طولانی را در بیننده ایجاد می نماید.

۵- صدا درمانی^۳: وجود نواهای زیبا از جمله آب جاری، صدای پرندگان و باد بعنوان یکی از ارکان باغ‌های شفابخش همواره مورد توجه بوده است. لذا در راستای بکارگیری آب و صدای آن در باغ های شفابخش، طراحی باغ‌های آبی^۴ یا آب منظر^۵ بصورت بخشی^۶ و همچنین توجه به اصل طراحی باغ‌های جاذب پرندگان^۷ اجتناب ناپذیر و بعنوان اصول آن مورد توجه قرار می گیرد.

۶- تداعی طبیعتی آرام و غیر خشن: یکی از ملزومات باغ های شفابخش ایجاد محیطی غیر تنش زا و آرامش بخش است. برخی از جنبه های طبیعت که لطیف و آرامش بخش هستند در تقویت ارکان شفابخشی باغ ها موثر می باشند و از جمله این موارد، پرواز پروانه های زیباست که در سبک باغسازی جاذب پروانه ها^۸ به آن پرداخته می شود. البته توجه به این موضوع که هر پروانه زیبا مولود یک لارو کرمی^۹ است که با آتوه می تواند برای باغداری و کشاورزی منطقه تهدید در نظر گرفته شود لذا انتخاب نوع پروانه ها و گیاهان گلدار جاذب آنها می بایست با مطالعه دقیق صورت پذیرد.

۷- تقویت حرکت و کشش برای بهره بردار: عوامل مشابهی در تقویت حرکت دید و حرکت فیزیکی بهره بردار از باغ های شفابخش موثر هستند که بخشی از آنها با اصول باغسازی رایج، مشترک و برخی خاص هستند. شاید ایجاد فضاهایی با قدرت جذب و تنوع بالا بر اساس نیازهای سنی و جنسی افراد که آمیخته با حس کنجکاوی و کشف باشد لازمه

¹ - Polyculture

² - Monoculture

³ - Sound therapy

⁴ - Water Garden

⁵ - Water Scape

⁶ - Part Plan

⁷ - Bird Garden

⁸ - Butterfly Garden

تقویت حرکت برای کسانی است که در حالت ایستا هستند و حرکت بخشی از درمان آنهاست.

۸- بکارگیری گونه های گیاهی خوراکی: در شرایطی که آلودگی هوا، خاک و آب حاکم نباشد، بکارگیری گونه های گیاهی خوراکی در غالب اصول باغ های خوراکی^۱ بعنوان تحریک کننده مزه چشایی و بعنوان یک اصل در باغ های شفابخش مطرح است. با کمی درنگ و تفکر و بدور از هر گونه تعصب و تفکرات ناسیونالیستی می توان دریافت که بسیاری از ویژگی های درمانگر باغ های شفابخش از جمله صدای آب جاری، صدای پرندگان، گیاهان دارویی و معطر، یف گسترده ای از رنگ های گیاهی، وجود پروانه ها و امنیت ناشی از حصار تاریخی که تقلیل دهنده تنش هاست در کنار آرامش بخشی سایه درختان در گرمای تابستان، همه و همه منطبق با اصول باغ های شفابخش است. عبارتی ایرانی هوشمند ضمن تلفیق آرام بخشی روحانی با تشبیه ساز، بهت به درمان دردها و بیماری ها با بکارگیری اصول آرام بخشی روان، تقویت قوای حسی و در نهایت تقویت امید به زندگی می پردازد.

گیاهان دارویی جایگزین برخی گیاهان پوشش

از آنجا که گیاهان دارویی براساس ماهیت وجودیشان تحت تاثیر تنش های محیطی تولید ماده موثره بیشتری می نمایند لذا بیشتر آنها در شرایط خاک ضمن مقاومت مناسب، امکان ایجاد پوشش های سبز در ارتفاع کم را فراهم می آورند. لذا با استفاده از مناطقی که نیاز به پاخوری و لمس منظر وجود دارد و بکارگیری چمن اجتناب ناپذیر است، در بسیاری از فضاهای سبز امکان بهره گیری از گیاهان دارویی با نیاز آبی کم بویژه از خانواده نعنائیان و مرکبان وجود دارد. مقاومت به خشکی گیاهان دارویی قدرت رقابت آنها را با علف های هرز مهاجم افزایش داده لذا در مسیر ایجاد فضاهای سبز کم توقع^۲ قدم موثری برداشته می شود.

گیاهان دارویی بعنوان تقلیل دهنده تبخیر و تفرق سطحی

گیاهان دارویی با مصرف پایین آب با ایجاد یک سطح سایه انداز بر بستر خاک ضمن تقلیل

^۱ - Edible Garden

^۲ - Low maintenance

تبخیر سطحی خاک به ذخیره آب در بستر فضاهای سبز یاری رسانی می نماید. این موضوع با مصرف مالچ در زری اسکپ همخوانی کامل دارد. در این راستا درختچه های همانند برگ بو که علاوه بر مصرف کم آب و مصرف ادویه ای و دارویی برگ های آن بسیار کم توقع می باشد، در طراحی فضای سبز بسیار پرکاربرد و قابل توجه می باشد.

گیاهان دارویی و توسعه پایدار فضاهای سبز شهری

کم توقع بودن گیاهان دارویی سبب تقلیل چشم گیر مصرف کودهای شیمیایی می شود. این موضوع علاوه بر کاهش آلودگی های خاک و آب با کاهش ضریب شوری خاک میزان مصرف آب را کاهش داده که با اصول زری اسکپ تطابق کامل دارد. این استراتژی کاربرد گیاهان دارویی در مناطق زلزله زده، ران و تورانی (جنگل های خشک) و خلیج عمانی (نیمه گرمسیری و مانگرو) است و با توسعه فضاهای سبز تطابق کامل خواهد داشت. لذا کاربرد گیاهان دارویی در باغسازی ایرانی با مبانی توسعه پایدار فضاهای سبز در مناطق خشک همخوانی دارد.

گیاهان دارویی ابزاری مهم در توزیع وزنی آب در زری اسکپ

هدف منظرسازی در مناطق خشک، ایجاد یک فضای سبز بی روح، بی آب و محدود از نظر گونه های گیاهی نیست بلکه با توجه به میزان تماس بهره برداران با فضاهای سبز، میزان توزیع آب محاسبه و اعمال می گردد بطوریکه مناطقی که در ریزش کمتری قرار دارند یا شهر قرار دارند که میزان ملاقات مردم با آنها بالاست، بدون هیچگونه محدودیتی از نظر تنوع گونه های گیاهی، احداث آب نما و چمن کاری در دستور کار قرار دارد. این طراحی دیگری که میزان بهره برداری از آنها کمتر است، تنوع گونه های گیاهی به نفع گیاهان کم مصرف کاهش می یابد و در نواحی حاشیه ای و کمربندهای سبز بطور کامل از گیاهان دیم استفاده می شود. لذا گونه های درختی، درختچه ای و بوته های گیاهان دارویی ابزار مهمی در طراحی کاشت این فضاها بر اساس اصول زری اسکپ محسوب می شوند.

گیاهان دارویی و افزایش راندمان آبیاری

در بسیاری از گونه های گیاهان دارویی بعلت عمق نفوذ ریشه موجبات افزایش تخلخل

خاک، کاهش سفتی خاک^۱ و در نهایت افزایش قدرت نفوذ آب در خاک را بدنبال دارند. این شرایط سبب می‌گردد تا یکی از مشکلات عمده فضا‌های سبز کشور که کمبود و عمق نفوذ آب بویژه در سیستم‌های آبیاری بارانی است، مرتفع گردد. این موضوع با اصل ارتقاء بهره‌وری آب در زری اسکپ همخوانی کامل دارد.

گیاهان دارویی و توسعه مکانیسم سایه اندازی فضا‌های سبز

یکی از عوامل موثر که در زری اسکپ آکادمیک مغفول واقع شده است اثر سایه‌اندازی گیاهان بر کاهش مصرف آب است. ایرانیان در سبک باغسازای ایرانی با بکارگیری درختان با تاج مترکم و استوانه‌ای از جمله سرو زرین، موجبات کاهش مصرف آب را فراهم آورده‌اند. بکارگیری درختان مترکم از جمله انجیر با برگ‌های پهن، سایه اندازی فراوان و مصرف کم آب امکان بهره‌گیری مفید و متادیر ناچیز آب را در توسعه کمی و کیفی باغ فراهم می‌آورد.

کاربرد گیاهان دارویی مصان عشق، باغ‌های خوراکی^۴

صرف‌نظر از فضا‌های سبزی که به در علت زیر:

الف) آلودگی شدید هوا، خاک و آب که انسان تولید محصولات غذایی سالم وجود ندارد

ب) عدم امکان کنترل آسیب‌رسانی بهره‌برداران به فضای سبز (شکستن شاخه‌ها و ...)

امکان بهره‌گیری از گیاهان خوراکی از جمله درختان میوه و گیاهان دارویی در آنها وجود ندارد، کاربرد این گیاهان در سایر نقاط با هدف بهره‌برداری تفریحی مردم، آموزش کودکان و گاهی تولیدات اقتصادی کوچک با روش برداشت توسط خرید مردم^۵ قابل برنامه‌ریزی می‌باشد.

زنده‌سازی تاریخ طب کهن

کاربرد گیاهان دارویی در فضا‌های سبز علاوه بر ویژگی‌های مطرح شده، نقش موثری در

^۱- Compaction

^۲- Scaffold

^۳- *Ficus carica*

^۴- Edible Garden

^۵- Pick your own

آموزش و آشنایی نسل های آینده با تاریخ کهن طب سنتی ایران و کاربرد گیاهان دارویی در نظام بهداشت کشور خواهد داشت، موضوعی که به عنوان زیر ساخت فرهنگ سازی ارزشی در تمامی جوامع امروز به آن پرداخته می شود.

کلام آخر

بر جاده همیشه جاوید این مرز و بوم رد پای انسان هایی است که طبیعت را بخشی از آیین های قومی خود مفروض داشته اند. از نوروز با سبزه و سیر تا جشن مهرگان با خوشه های گندم. آنانی که برای دفع شر، اسپند می سوزانند و برای تسکین آلام گلاب می افشانند. انسان های که قسم به ریتون و انجیر را در کتاب آسمانی خود آموخته اند. تنها قومی که برای کاشت درخت جشن درختکاری را برگزار می کرده اند. آنانی که درمان درد را در طبیعت جستجو می کردند تا تبلور طب ایران را در بستر گیاهان دارویی و داروهای گیاهی نظاره گر باشند. آنانی که در سبک باغسازی ایرانی گیاهان دارویی را بعنوان بخشی از اجزاء نرم منظر شناخته و از آن بهره می جستند.

در این واپسین کلام در بیان ناقص این حقیق از نقش گیاهان دارویی در فضاهای سبز و باغسازی ایرانی چنین نتیجه گرفته می شود که - جایگاه گیاهان دارویی در هنر باغسازی ایرانی و فضاهای سبز عبارت است از:

(الف) هویت بخشی به امتزاج درمان توام روح و جسم و تجلی حکمت ایرانی
(ب) عملکردبخشی، به مفهوم بهره وری از آب و خاک این مرز و بوم و تجلی این واقعیت که کشاورز حماسه ساز طبیعت است.

(ج) جان دادن به تاریخ پر افتخار باغسازی ایران بر بستری از گیاهان بومی با حداقل نیازها
(د) الهام بخشی به محققان فضاهای سبز تا با بهره گیری متناسب و متعادل و به دور از هر گونه تعصب جانب گرایانه با ترکیب گیاهان رایج فضای سبز و گیاهان دارویی به سبک متکامل تری از زری اسکپ تحت عنوان (هالو زری اسکپ) وارد شوند که گرایشی جدید در منظر سازی برای پیش بینی توسعه فضاهای سبز کشور در شرایط کم آبی و متعاقب آن شور شدن عرصه ها.

در پایان ضمن پوزش خواهی از این کاستی نامه، به بزرگی درختان و گیاهان دارویی کاستی -
ها را در گذرید ولی برای آبادانی کشور به اینجانبان گوشزد نمائید تا اثبات نمائیم که ایرانی،
طبیعت دوست و درخت دوست است و در وصف آن آمده است:

گذشت و سرافرازی را عزیزم از درخت آموز

که سایه از سر هیزم شکن هم بر نمی دارد

www.ketab.ir